

Dr.Sztankó István - Osváth Gábor:

Konferencia Szófiában az előkészítő
intézetek tankönyveiről

A Tudományos-Technikai Fejlesztési és Felsőoktatási Bizottság és a Külföldi Diákok Nasszer Intézete 1977. június 1-4 között Szófiában tudományos konferenciát rendezett, az előkészítő intézetek készülő tankönyveinek problémáiról.

A konferencia 3 munkanapból állt. Mindhárom munkanap egy-egy referátumot tartalmazott, ezt 15-20 perces korreferátumok illetve hozzászólások követték. A konferencia számunkra is fontos főbb gondolatait szeretnénk ismertetni.

K. DIMCSEV: A külföldiek számára készülő bolgár nyelvkönyvek elméleti problémája című előadásban felhívta a figyelmet arra, hogy nyelvkönyvek írásánál a hangsúly ne a nyelvi rendszer leírásán, hanem a rendszer funkcionálásának a bemutatásán legyen. A nyelvoktatás funkcionális jellegének emelését fontos feladatnak tartja, ezzel kapcsolatban fontos, hogy a modern tankönyv nem csupán információk tárháza, hanem az egyéni tanulás vezérfonala is.

A kommunikatív jelleg mint módszertani elv az oktatási folyamat és a tankönyv elé nagy követelményeket állít. A beszéd, a szóbeli közlés szituatív jellegű, a szituációs eszközök nagy része pedig hiányzik a tanteremből. A jó tankönyvnek ezen a téren újat kell nyújtania.

A beszéd folyamatban a fonetikai, grammatikai, lexikai sík egyidőben jelentkezik, egymással szoros kölcsönhatásban, szerves egészet képezve. Mindegyik oldal fejlesztése fontos feladat, hiszen az egyik fejlesztésében elért eredmények a többi fejlődésére is hatnak.

Végezetül megállapította, hogy jelenleg a bolgár nyelvi tankönyvekben nem vehető figyelembe a hallgató anyanyelve. Feltétlenül kell azonban a tanárok számára olyan módszertani

segédanyagokat készíteni, amelyek a kontrasztivitás szempontjait figyelembe veszik.

Az előadás abból a szempontból érdemel figyelmet, hogy számos ponton igazolja a NEI-ben készült új magyar nyelv-könyv módszertani elveit.

L.TARASZOVA /Moszkva, Lumumba Egyetem/ A műszaki szakirányú hallgatók új szöveggyűjteménye összeállításakor érvényesülő tudományos-módszertani alapelvekről beszélt. Meghatározta a tudományos nyelv legfontosabb jellemzőit: A/ nincs cselekvő személy, csak cselekvés, B/ a kifejtés módja rendkívül logikus, C/ pontosság, egyértelműség, D/ a tárgyalás sűrítettsége. Végül orosz nyelvi anyagon elemezte ezeket a jellemzőket, és levonta az ezekből adódó legfontosabb módszertani következtetéseket a segédkönyv nyelvi anyagának összeállítása számára.

KIRJAKOVA /Nasszer Intézet, Szófia/ A nyelvtani anyag felépítése a külföldiek számára készülő tankönyvekben című korreferátumában szembeszállt azokkal az "előítéletekkel", amelyek szerint bizonyos igék csak bizonyos leckékben szerepelhetnek; megállapította, hogy ez számos ponton gátolja a hallgató természetes közlésvágyának realizálását.

Ez a korreferátum is igazolja a NEI új nyelv-könyvét, amelyre a nyelvtani anyag gyakorlatibb jellegű csoportosítása a jellemző.

VELINOVA /Szófia/ A lexika mennyiségi kutatása a külföldiek számára készülő nyelv-könyvekben című korreferátumában elsősorban a szaknyelvet vizsgálta. Megállapította, hogy a szaknyelvi minimum az előkészítő intézetben 2000 szót tartalmaz. 251 szó közös, gyakoriságuk is hasonló biológiában, matematikában, fizikában, kémiában. E szavak 50 %-a az egyes szaktárgyak alaplexikájához tartozik. A biológiát nem számítva a matematika, fizika és kémia esetében 82 szó gyakorisága a legnagyobb. Ezek legnagyobb része matematikai eredetű /szög, párhuzamos, stb./.

A korreferátum tanulságos abból a szempontból a szá- munkra, hogy a szaknyelv mennyiségi és minőségi kutatása terén milyen módszerekkel dolgozhatnánk. Nyilvánvaló az is, hogy az új II. ciklusra szóló nyelvkönyv megírását alapos frekvenciavizsgálatnak kell megelőznie.

BAJRAMOVA-SZTOJANOVA /Szófia/ Tankönyvíró és gyakorló tanár együttműködése című korreferátuma megállapítja, hogy nem mindig van összhang a szerzők és a csoportban tanító tanárok között. A szerző univerzális tankönyvet, a tanár aktuális /csoportjára lebontott/ tankönyvet akar. Olyan tankönyvet kell készíteni, amely a két kívánalmat egyesíti. A továbbiakban megállapította, hogy az audiovizuális, audio-lingualis, tradicionális módszer egyikét sem szabad abszolutizálni, mindig a tankönyvszakasznak, tanítási egységnek leginkább megfelelő módszert kell kiválasztani.

P.PATEV /Szófia/ Idegen nyelvi intenzív tankönyvek felépítése és struktúrája című előadásában megállapítja, hogy az ilyen jellegű tankönyvnek fonetikai, lexikai, grammatikai minimumot kell tartalmaznia, amely elegendő alap a beszéd-készség kialakítására, fejlesztésére. Az alapvető kommunikatív tevékenységformákat /megértés, beszéd, olvasás, írás, fordítás/ gyakorlatok rendszerén keresztül alakítják ki; ezeknek a gyakorlatoknak a nyelvi anyag /lexika, grammatika/ mellett kiemelt jelentőségük van. Az úgynevezett tájékoztató anyag /szószedet, tolbamondás, párbeszéd, mesék stb./ egészíti ki a tankönyvet.

Módszertani szempontból a leghatékonyabb egy olyan tankönyv-komplexum lenne, amelyet kontrasztív alapon dolgoznának ki. A tankönyv mellé készülő segédanyagok célja az idegen nyelvi kommunikatív tevékenységformák fejlesztése lenne. Megállapítja, hogy ilyen komplex anyag készítése szerzői kollektívák, munkacsoportok megszervezését követeli.

RENATA KÜHNE /Herder Intézet/ A tudatosság szerepével

foglalkozott a nyelvoktatásban. A lexikai anyag kezelésénél - véleménye szerint főleg bölcsészcsoporthoz - ennek a szempontnak nagyobb szerepet kell kapnia. Olyan szókincs-bővítő gyakorlatokat hozott fel példának, amelyek a diákok önálló, tudatos kutatómunkáját igénylik /különböző egynyelvű szótárak használata segítségével/.

Egy ilyen gyakorlatsort kaptunk a szerzőtől.

Dr.L.KAISER /Herder Intézet/ Korreferátumában az előkészítő hallgatók kémia tankönyve összeállítását megelőző kontrasztív kutatásokkal foglalkozott. A téma rendszeres, alapos feldolgozását nyújtotta; a szerzőtől kapott példányt hasznos lenne publikálni az Intézetben.

K.ZLATEV /Szófia/ Referátumában a szaktárgyi tankönyvek sajátosságaival foglalkozott. Szerinte elsődleges a szakterminológia megtanítása és a szaktárgyi hiányosságok részbeni pótlása. Itt tulajdonképpen az egyetemi felvételi vizsga anyagát kell adni.

Megállapította, hogy ezek a tankönyvek nem kell, hogy minden középiskolás tananyagot tartalmazzanak, ugyanakkor sűrítetten minden lényeges terminológiát és definíciót ismertetniük kell. Megfogalmazása szerint az előkészítő tankönyvek valahol a középiskolás tankönyv és az adott tudománnyal foglalkozó kézikönyv között kell, hogy helyet foglaljanak. A anyag tárgyalását alacsonyabb szinten kell kezdeni, mint a középiskolákban, de év végére azt a szintet el kell érni.

Nagyon lényeges, hogy ezek a könyvek igazodjanak a szókinchez, legyenek világosak, egyszerűek és gondolkodásra nevelők. A nyelvoktatás szaktárgyi szövegei kiegészítik a tankönyveket.

Nekünk is a fenti elveket figyelembevétel kell szaktárgyi jegyzeteinket elkészíteni.

Az országismereti tankönyvvel foglalkozó referátumok és hozzászólások hangsúlyozták, hogy csak azt kell a tantárgy keretén belül megismertetni a külföldi hallgatókkal, amit egy átlag polgárnak tudnia kell az ország földrajzáról, történelméről, társadalmáról és kultúrájáról stb. Itt nagyon lényeges, hogy a tankönyv érdekesen élményszerű legyen és az értelem mellett az érzelemre is hasson. A tantárgy illetve tankönyvön belül bizonyos világnézeti alapozást is adni kell. Lényeges más tankönyvekkel való egyeztetése és az átfedések kiszűrése. Minden tankönyvnél, de itt különösen fontos, a tartalom és forma összhangjának megteremtése.

Ezeket a szempontokat véleményünk szerint nálunk is a Magyarország című tankönyv készítésénél célszerű szem előtt tartani.

MITEV rektor /Szófia/ Összefoglalásában megállapította, hogy a konferencia eredményes és hasznos volt, hiszen a világon minden most kiadott könyv fele tankönyv. A tudományos technikai forradalom, az emberek gondolkodásának formálása, a tananyag gyors elsajátításának igénye, új és egyre jobb tankönyveket /jegyzeteket/igényel. A tankönyvek készítésénél figyelembe veendő legfontosabb szempontok: a szemléletesség, érthetőség, gyors elsajátíthatóság, és speciális jelleg.

Az előkészítők intenzív nyelvi és szaktárgyi oktatása alapvetően új típusú tankönyveket igényel. Aláhúzta, hogy az új tankönyvek összeállításánál feltétlenül támaszkodni kell a baráti országok előkészítő intézeteinek tapasztalataira.

A tankönyvekhez szorosan kapcsolódnak az audio-vizuális segédeszközök és a módszertani segédkönyvek.

Megállapította, hogy a tankönyveknél nagyon fontos a külalak is, ezért azokat nyomdatechnikailag tetszetősen kell

megjelentetni. Sokszorosítással legfeljebb csak a tervezeteket szabad kiadni.

A NEI új magyar nyelvkönyvéről szóló hozzászólásunk kedvező visszhangja /B-lo kérdés a felszólalás után / azt a meggyőződésünket erősítette, hogy az új nyelvkönyv felépítésében modern elveket követ. A konferencia számos elméleti megállapítása a NEI új nyelvkönyvében már gyakorlat, valóság. Számos kérdező a felhasználás gyakorlati tapasztalatairól érdeklődött, ezekre a kérdésekre az ismert okok miatt sajnos még nem tudtunk válaszolni.

A konferencia felhívta a figyelmünket arra, hogy a II. félév magyar nyelvkönyveinek megírását alapos kutatómunkának kell megelőznie. A szaknyelv kutatására az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítanunk, ezen a téren a magyartanárok és szaktanárok eddig is meglevő hasznos együttműködését magasabb, szervezettebb szintre kell emelni.

A fontosabb előadások anyaga /bolgár nyelven /a könyvtárban megtalálható. A házigazdák a konferencia egész anyagát kiadják, és részünkre elküldik.